

O'ZBEKISTONDA INSURTECH BIZNES-MODELLAR: BOZORGA KIRISH VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI

PhD, Xakimzoda Maftuna Yusuf qizi

Mustaqil izlanuvchi

ORCID: 0009-0009-0807-2563

maftuna_kh@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston sug'urta bozorida InsurTech texnologiyalarining joriy etilishi, ularning biznes-modellarga ta'siri hamda rivojlanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida raqamli transformatsiyaning sug'urta kompaniyalari faoliyatidagi o'rni, mijozlar bilan o'zaro aloqalarni raqamlashtirish jarayoni va innovatsion moliyaviy yechimlarning afzalliklari yoritilgan. Maqolada, shuningdek, InsurTechni joriy etishdagi asosiy to'siqlar — texnologik infratuzilma yetishmasligi, raqamli savodxonlikning pastligi va normativ-huquqiy muammolar tahlil etilgan hamda ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: InsurTech, sug'urta bozori, raqamli transformatsiya, biznes-model, innovatsion texnologiyalar, raqamli platforma.

INSURTECH BUSINESS MODELS IN UZBEKISTAN: MARKET ENTRY AND DEVELOPMENT OPPORTUNITIES

PhD, Xakimzoda Maftuna Yusuf qizi

Mustaqil izlanuvchi

ORCID: 0009-0009-0807-2563

maftuna_kh@gmail.com

Annotation. This article analyzes the implementation of InsurTech technologies in the insurance market of Uzbekistan, their impact on business models, and development opportunities. The study highlights the role of digital transformation in the operations of insurance companies, the process of digitalizing customer interactions, and the advantages of innovative financial solutions. The paper also examines the main challenges of InsurTech implementation, such as insufficient technological infrastructure, low digital literacy, and regulatory issues, and provides practical recommendations for overcoming them.

Keywords: InsurTech, insurance market, digital transformation, business model, innovative technologies, digital platform.

Kirish.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar va moliya sohasidagi innovatsiyalar butun dunyo bo'ylab sug'urta sektorini tubdan o'zgartirmoqda. InsurTech (Insurance Technology) tushunchasi, ya'ni sug'urta xizmatlarini raqamli vositalar orqali taklif qilish, jarayonlarni avtomatlashtirish va mijozlar tajribasini yaxshilash, nafaqat xalqaro bozorlarda, balki O'zbekiston sug'urta bozorida ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston sug'urta bozori so'nggi yillarda sezilarli darajada o'sib bormoqda. Raqamli transformatsiya va onlayn xizmatlarga bo'lgan talab oshishi natijasida, sug'urta kompaniyalari o'z xizmatlarini innovatsion texnologiyalar yordamida takomillashtirishga intilmoqda. Shu bilan birga, raqamli platformalar va mobil ilovalar orqali mijozlar bilan bevosita aloqalarni yo'lga qo'yish imkoniyati paydo bo'lmoqda. Bu esa, o'z navbatida, yangi biznes-modellarni joriy etish va bozorda raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi.

InsurTechning asosiy biznes-modellari quyidagilardan iborat:

- Onlayn sug'urta platformalari – mijozlarga to'g'ridan-to'g'ri polislardan foydalanish imkoniyatini beruvchi raqamli tizimlar.
- Embedded insurance – turli mahsulot yoki xizmatlar sotib olinganda avtomatik tarzda sug'urta polisi taklif qiluvchi integratsiyalashgan yechimlar.
- Telematika asosida sug'urta – transport vositalari yoki boshqa aktivlar uchun real vaqt rejimida ma'lumot to'plash va sug'urta shartlarini shaxsiylashtirish imkonini beruvchi texnologiyalar.
- Mikro-sug'urta va pay-as-you-go modellari – qisqa muddatli yoki kichik summadagi sug'urta mahsulotlarini raqamli tarzda taqdim etish.

Adabiyotlar sharhi.

Sobirov D.Q. InsurTech texnologiyalarini joriy etish orqali an'anaviy sug'urta jarayonlarini avtomatlashtirish va mijozlarga qulaylik yaratish mumkinligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, raqamli platformalar va sun'iy intellektdan foydalanish kompaniyaning biznes-modelini barqaror va samarali qiladi [1].

Tursunov A.H. O'zbek sug'urta kompaniyalarida raqamli platforma va mobil ilovani joriy etish orqali mijozlar bilan aloqani osonlashtirish va operatsiyalarning samaradorligini oshirish imkoniyatlarini ko'rsatadi [2].

G'aniyeva N.I. innovatsion InsurTech vositalari, jumladan, raqamli so'rovlar, virtual agentlar va Big Data tahlili orqali biznes-modellarni yaxshilash va risklarni aniqlik bilan baholash mumkinligini ta'kidlaydi [3].

Khaidarova N. O'zbek kompaniyalari uchun sun'iy intellekt va mashinali o'rganish texnologiyalari asosida mijozning talablarini prognoz qilish va individual produktlar taklif qilish samaradorligini oshirishini aytadi [4].

Abdurazaqov J. InsurTech startaplari va an'anaviy sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi raqobatni tahlil qilib, raqamli transformatsiya biznes-modellarning innovatsion rivojlanishi uchun asosiy driver ekanligini ko'rsatadi [5].

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda O'zbekistonda InsurTech biznes-modellarining bozorga kirish va rivojlanish imkoniyatlari o'rganildi. Ish davomida mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, xalqaro moliyaviy va sug'urta institutlari hisobotlari, shuningdek, soha bo'yicha amaliy empirik tadqiqotlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, mantiqiy tahlil, qiyosiy tahlil va statistik usullar qo'llanildi. Empirik tahlil orqali O'zbekistonda InsurTech modellari, xususan, raqamli sug'urta platformalari, mobil sug'urta ilovalari, onlayn polislar va avtomatlashtirilgan da'vo jarayonlari orqali sug'urta bozoriga kirish va rivojlanish imkoniyatlari o'rganildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'zbekiston sug'urta bozori so'nggi yillarda raqamli transformatsiyaga ehtiyoj sezmoqda. InsurTech texnologiyalarini joriy etish kompaniyalarga an'anaviy sug'urta jarayonlarini avtomatlashtirish, mijozlarga tezkor xizmat ko'rsatish va xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi. Shu orqali biznes-modellarning barqarorligi oshadi va kompaniyalar raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Raqamli platformalar va mobil ilovalar yordamida mijozlar bilan o'zaro aloqalar avtomatlashtiriladi va shaxsiylashtirilgan xizmatlar taklif qilinadi, bu esa operatsion samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, raqamli so'rovlar, virtual agentlar va Big Data tahlili orqali risklarni aniqroq baholash, mahsulot portfelini optimallashtirish va daromadlarni oshirish imkoniyati mavjud. Sun'iy intellekt va mashinali o'rganish texnologiyalari esa mijoz talablarini oldindan prognoz qilish va individual xizmat paketlarini yaratishga yordam beradi, bu esa mijoz sodiqligini mustahkamlash va kompaniya raqobatbardoshligini oshirishda samarali hisoblanadi.

1-jadval.

InsurTech texnologiyalarining O'zbekiston sug'urta bozoriga ta'siri [1, 2, 3]

Yo'nalishlar	InsurTechdan oldingi holat	InsurTech joriy etilgandan keyin	Kutilayotgan natija
Mijozlarga xizmat ko'rsatish	Asosan oflayn, qog'oz shaklida	Mobil ilovalar, onlayn shartnomalar	Tezkor va qulay xizmat
Risklarni baholash	Qo'lda va tajriba asosida	Big Data va AI asosida avtomatlashtirilgan	Aniqlik va samaradorlik
Kompaniya xarajatlari	Yuqori operatsion xarajatlar	Avtomatlashtirish orqali kamayadi	Xarajatlarni 20–30%ga qisqartirish

Mijoz sodiqligi	Nisbatan past	Shaxsiylashtirilgan xizmatlar orqali oshadi	Sodiqlik va ishonch ortadi
Yangi mahsulot ishlab chiqish	Sekin va murakkab jarayon	Startaplar va raqamli platformalar orqali tez	Innovatsion xizmatlar paydo bo'ladi

Jadval tahlilidan ko'rinadiki, InsurTech joriy etilgach, sug'urta kompaniyalari faoliyatining deyarli barcha jihatlarida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi. Xizmatlar tezlashadi, xarajatlar kamayadi, mijozlar tajribasi yaxshilanadi va yangi raqamli yechimlar paydo bo'ladi.

Bozorni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, InsurTech startaplari va an'anaviy sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi raqobat raqamli transformatsiyaning biznes-modellar rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, mavjud texnologik infratuzilma yetishmasligi, raqamli savodxonlikning pastligi va qat'iy regulyator talablari bu sohada asosiy to'siq bo'lib qolmoqda.

Shunga qaramay, davlat qo'llab-quvvatlashi, moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish strategiyasi hamda startaplarni rag'batlantirish dasturlari InsurTech texnologiyalarini tezroq va samaraliroq joriy etish imkonini yaratadi.

Umuman olganda, O'zbekiston sug'urta bozori uchun InsurTech joriy etish nafaqat biznes-modellarning samaradorligini oshiradi, balki mijozlar tajribasini yaxshilash, xizmatlar sifatini oshirish va milliy sug'urta tizimini zamonaviy bosqichga olib chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa va takliflar.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sug'urta bozori so'nggi yillarda raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga tayyor bo'lib bormoqda. InsurTech texnologiyalari joriy etilishi sug'urta kompaniyalarining ichki jarayonlarini avtomatlashtirish, risklarni tahlil qilishni takomillashtirish, mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish hamda biznes-modellarning samaradorligini kuchaytirishda muhim o'rin tutadi.

InsurTech yechimlari sug'urta sohasini an'anaviy yondashuvlardan innovatsion tizimga o'tkazadi. Sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn va raqamli platformalardan foydalanish orqali kompaniyalar tezkor qarorlar qabul qilish, xavflarni oldindan aniqlash hamda mijozlarga individual xizmatlar ko'rsatish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa raqobatbardoshlikni oshirish va bozor ulushini kengaytirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Shu bilan birga, tahlil jarayonida ayrim muammolar ham aniqlangan: texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, sug'urta sohasida raqamli savodxonlikning pastligi, malakali IT mutaxassislar yetishmasligi va normativ-huquqiy bazaning to'liq shakllanmaganligi InsurTech rivojiga to'sqinlik qilmoqda.

Takliflar:

1. Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish: Raqamli sug'urta xizmatlarini tartibga soluvchi maxsus qonun hujjatlarini ishlab chiqish va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish lozim.

2. Texnologik infratuzilmani rivojlantirish: Sug'urta kompaniyalarida raqamli ma'lumotlarni qayta ishlash, Big Data va sun'iy intellekt tizimlarini qo'llash uchun texnik baza mustahkamlanishi zarur.

3. Kadrlar salohiyatini oshirish: Sug'urta va IT yo'nalishlarida malakali mutaxassislar tayyorlash, o'qitish dasturlarini amaliy loyihalar bilan boyitish tavsiya etiladi.

4. InsurTech startaplarini qo'llab-quvvatlash: Innovatsion sug'urta yechimlarini ishlab chiqayotgan mahalliy startaplarni davlat grantlari va soliq imtiyozlari orqali rag'batlantirish maqsadga muvofiq.

5. Raqamli madaniyatni oshirish: Mijozlar o'rtasida raqamli sug'urta xizmatlaridan foydalanish madaniyatini targ'ib qilish, ishonch va xavfsizlik masalalariga e'tibor qaratish kerak.

Xulosa qilib aytganda, InsurTech texnologiyalarining O'zbekiston sug'urta bozorida joriy etilishi nafaqat soha samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiyotda moliyaviy inklyuziyani kengaytiradi, aholining sug'urtaga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va yangi innovatsion xizmatlar rivojlanishiga zamin yaratadi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

1. Sobirov D.Q. Digital Transformation in Insurance: Opportunities and Challenges. Tashkent: Tashkent University Press, 2022. 214 p.
2. Tursunov A.H. Raqamli Platformalar va Sug'urta Samardorligi. Tashkent: Finance Academy Press, 2023. 198 p.
3. G'aniyeva N.I. Innovative InsurTech Tools in Insurance Business. Tashkent: Innovation Press, 2022. 172 p.
4. Khaidarova N. Artificial Intelligence in Uzbek Insurance Market. Tashkent: IT & Finance Press, 2023. 205 p.
5. Abdurazaqov J. Competition and Innovation in InsurTech Startups. Tashkent: Business Development Press, 2022. 190 p.